

L'economia també és ficció

Grans obres i figures de la literatura universal han anticipat crisis econòmiques posteriors

JOSEP-MARIA
Ureta

Per orientar les compres de llibres en la jornada de Sant Jordi, dedicada a la relació entre lectors i escriptors, la majoria de diaris elegeixen una separació senzilla que distingeix entre els llibres de ficció i els de no-ficció. Els primers, literatura; els segons, assaig, història i miscel·lània inclassificable.

La distinció és eficaç, encara que incompleta des de l'òptica de l'economia, perquè el seu espectre és tan ampli com el dels gèneres literaris. Hi ha economia en grans obres literàries, clàssiques o recents, que sota l'aparença de novel·la, teatre o poesia, parlen del que avui són també tesis de debat públic. Davant el dubte de si és abans la literatura que l'economia o bé una reflecteix l'altra, Jorge Wagensberg la va resoldre en el seu article del 8 d'abril a EL PERIÓDICO: «És l'ou el que escalfa la gallina i no al revés... la temperatura de l'ou és lleugerament més alta que la de la gallina». Natural, però més difícil de traslladar a la relació entre literatura i economia. Vegem assajos recents que aborden el tema.

L'empremta de Narcís Oller

El catedràtic d'Història Jordi Maluquer de Motes (UAB) va titular el seu discurs d'ingrés a l'Acadèmia de les Bones Lletres (juny 2016) així: *Literatura i Economia*. Creu que entre totes dues hi ha intersecció, més que antecedent i conseqüència, a l'analitzar la novel·la mare de totes les novel·les realistes: *La febre d'or*, de Narcís Oller. Maluquer de Motes adverteix que aquesta novel·la inspirada en el crac borsari de 1880-1882, juntament amb *L'escanyapobres* i *El transplantat* no tracten només de la tendència secular de la cobdícia. Sí, també hi va haver llavors *subprimes*, revestides d'accions d'un quimèric ferrocarril de Barcelona a Vilaniu (Valls).

Però molt més: Oller, a través del personatge del Bernat, germà del protagonista del relat, Gil Foix,

Escriptors com **Shakespeare, Balzac i Aristòfanes** han anunciat tendències del món de les finances

El biòleg Ferran Sayol adverteix que **les abelles, inspiradores de molts autors**, han evolucionat

aporta descripcions de cicles econòmics, de la importància de la ciència (1890, època de grans innovacions) i de l'acumulació de capital que no serien portats a l'anàlisi econòmica fins a mitjans del segle XX per John M. Keynes (*Teoria del empleo, el interés y el dinero*, Fondo Cultura Económica).

Els clàssics

En el mateix sentit de separació de vicis i virtuts, Georg von Wallwitz descriu a *Ulises y la comadreja* (Acanthilado) l'analogia present a l'Odissea entre els emprenedors (Ulisses, amb un sol objectiu però adaptant-se als imprevistos, encara que sigui trampejant) davant els comportaments de les mosteles –els banquers– que busquen menjar desentenant-se de tota la resta. Wallwitz analitza en el seu assaig del *Càndid* de Voltaire, i el seu tutor Pangloss, una metàfora dels ingenus captats per especuladors davant els racionalistes que creuen que tot és limitat. En aquesta línia, és oportú recordar que saber reunir en un sol relat i personatge dos conceptes aparentment contradictoris només està a l'abast dels grans escriptors com Fernando Pessoa a *El banquer anarquista* (Quaderns Crema).

Literatura y economía (Economía UB) és també el títol d'un llibre dirigit per Joaquim Perramón (matemàtic) i Iu Pijoan (inspector d'Hisenda) que recull una dotzena d'assajos d'economistes de totes les disciplines, a partir de les seves tertúlies a l'Ateneu, sobre tema únic: escriptors que s'anticipen. Hi ha Aristòfanes, que fa 24 segles va descriure Plutó com el déu de la riquesa cec, per discernir si és invident per la seva arbitrarietat o per ser inabastable per a la gent justa i virtuosa.

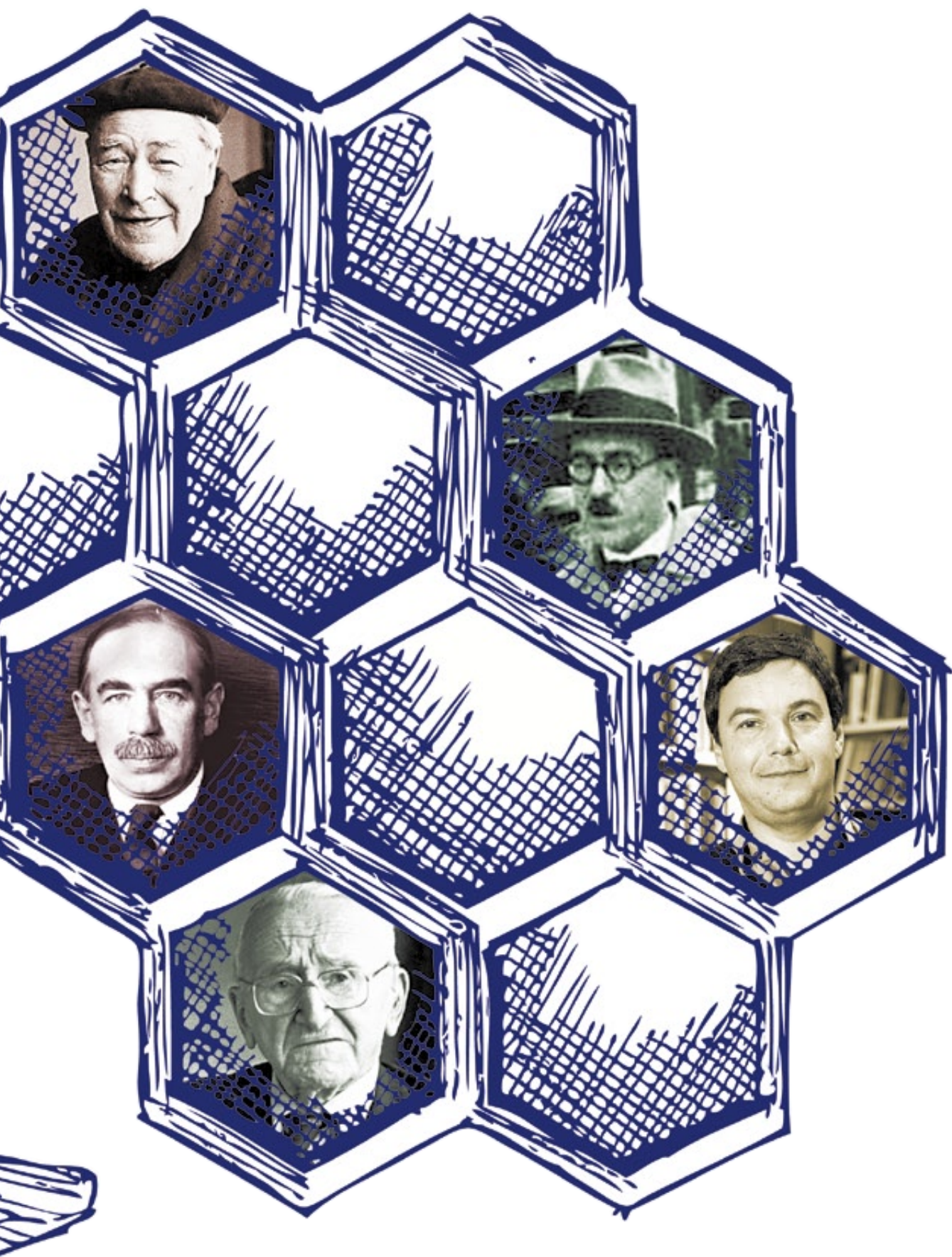
El nou capital

Thomas Piketty en el seu consagrat *El capital del segle XXI* (Edicions de la Magrana) desfà el dubte 2.400 anys després i adverteix que la riquesa sempre s'avança a la virtut. S'ha de relacionar amb la tesi de Pijoan que *El mercader de Venècia* de Shakespeare és precursora de l'escassetat de

diners i el compliment estricte de la llei; i en el seu contrast, les nombroses referències de Josep Pla (*El quadern gris*) a l'excés de diners i la hiperinflació en la seva visió de petit terratinent empordanès. En la mateixa antologia es pot llegir des de la revisió d'*El Petit Príncep* de Saint Exupéry i el seu home de negocis que només s'ocupa de comptar planetes sense conèixer la seva utilitat, fins a *El billete del millón de libras* de Mark Twain, que reflecteix un altre clàssic de l'economia: ¿diners en efectiu o crèdit?

La maledicció dels deutes, amb les seves arrels religioses, és l'eix central de l'assaig de Iannis Varufakis *Economia sense corbata* (Destino). Qui va ser ministre d'Economia amb Alexis Tsipras fa assequible com pocs –el llibre és una carta a la seva filla adolescent– l'anàlisi econòmica a través de faules gregues,

lògic, però també d'obres de la literatura universal. Destaca la seva advertència que Faust, el que ven la seva ànima a Mefistòfil per disfrutar de tots els plaers però que després no pot pagar, té dues versions, amb finals diferents: la de Christopher Marlowe al segle XVI en què Faust és perdonat, i la de Goethe al XIX en què no hi ha perdó. Si, és clar, a Grècia coneixen aquesta distinció. I John K. Galbraith també en el seu assaig de referència *El crac del 29*. Una altra visió divertida sobre impagament de deutes en els clàssics francesos és l'obra menor *El arte de no pagar sus deudas sin gastar un céntimo* (Espuela de plata) d'Honoré de Balzac. L'autor de *La comèdia humana* va ser mestre a eludir creditors. Text molt difós a Sud-amèrica.

La metàfora més citada

De tornada a Wagensberg i les alegories, ¿es van organitzar millor abans les abelles que els humans? Si ens remuntem a 2054 anys enre, així ho mantenia el poeta Virgili a *Les Geòrgiques*. Però la llarga vida de les abelles en la intersecció entre economia i literatura, com proposa Maluquer de Motes, s'ha d'agrair a Bernard de Mandeville, un psiquiatre holandès nascut el 1714, autor de la més citada metàfora pels economistes de totes les escoles de pensament econòmic, la *Faula de les abelles* (Edicions 62).

Se subtitula sempre amb l'aforisme «vícis privats, virtuts públiques», en interpretació que com més gastin en consum els individus en la seva vida diària, encara que sigui en luxe i serveis innecessaris, més i millor es beneficia tota la societat. Els socialistes ho justifiquen en el fet que hi haurà més captació pública pels impostos.

«La recerca del propi interès és condició indispensable per a la prosperitat», assegurava Mandeville, molt abans que l'escocès Adam Smith redactés (1759) la *Teoria de los sentimientos morales*. Ja en ple segle XX, les tesis de Mandeville les va assumir i va difondre l'escola austríaca de pensament econòmic, encapçalada per Friedrich Hayek (*Los*

fundamentos de la libertad, Unión Editorial), inspirador dels neocons que s'escampen triomfants en tot el mapa polític occidental.

Un incís.

Com que la vida de les abelles com a analogia dels humans ha inspirat tanta literatura i economia, val la pena fixar-se en els treballs del biòleg i investigador del CREAF Ferran Sayol. En un conversa recent aporta més dades sobre la suposada harmonia de la vida al rusc. M'adverteix que «la lluita de classes també ha arribat a aquesta comunitat».

«És cert que la majoria d'abelles obreres són estèrils i la seva única dedicació és alimentar i cuidar les seves germanes petites, les filles de la reina. No obstant, algunes abelles que podríem anomenar anarquistes o antisistema opten per reproduir-se sense el consentiment de la reina. Encara que existeixen també les abelles que fan de policies i busquen les postes de les transgressores per eliminar-les». [Sayol no es refereix, que se sàpiga, ni a Anna Gabriel ni a Jorge Fernández-Díaz].

El futur d'Orwell

Sobre la crisi actual de valors, borris i socials per l'ordre que sigui, s'han de ressenyar dues obres històriques i dues d'actuals: George Orwell en el seu 1984 (Edicions 62) descriu ja el 1949 un suposat Ministeri de l'Abundància, que té com a missió «planificar perquè tots visquin al límit de la subsistència».

I Aldous Huxley a *Un món feliç*, escrita el 1932 i revisada el 1958, no només visiona variacions de la reproducció humana sinó el control de la decisió de les persones (hipnòpèdia) com a intuïció del model socioeconòmic actual. En les parades de llibres d'avui, qui vulgui conèixer als anticipadors de la societat en què viu i que estigui reflectida pels clàssics d'avui, que busquin les obres de Petros Markaris (*Liquidació final*, Tusquets) o de Rafael Chirbes (*Crematorio*, Anagrama). Compleixen amb el principi que l'ou escala la gallina. ■

Elimini la clàusula terra i recuperi els seus diners

- Subordinades.
- Participacions Preferents.
- Hipoteques Multidivisa.
- Swaps.
- Clàusules abusives.

90% DE LES CLÀUSULES
ELIMINADES SENSE
DEMANDES NI JUDICIS

RÀPID I SENZILL

RETROACTIVITAT

<>
CONSULTORIA

<>
GESTIÓ
PATRIMONIAL

<>
CORPORATE

<>
LEGAL

www.tutranquilidadfinanciera.com info@rhombusgc.com

Tel.: 934.105.156